

תשעה באבה

בעזהש"י

[1] "מקדש ראשון מפני מה חרבו מפני שהיו בו שלשה דברים - עבודה זרה, גלוי ערות, ושפיכות דמים. עבודה זרה - דכתיב: 'כי קצר המצע מהשתרע, והמשכה צרה כהתכנס' (ישעיה כח, כ). מאי כי קצר המצע מהשתרע? אמר רבי יונתן: קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד..." (יומא ט ע"ב)

"כי תבאו אל ארץ פגעו אשר אני נתן לכם לאחזה - ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם: ובה אשר לו הבית, והגיד לכהן לאמר 'פגע נראה לי בבית'... ונתח את הבית, את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית, והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא"

"... בבית ארץ אחזתכם' - זה בית המקדש... 'פגע נראה לי בבית' - זו טינפת עבודה זרה, ויש אומרים זה צלמו של מנשה... 'כי קצר המצע מהשתרע' - אין המטה יכולה לקבל אשה ובעלה ורעה כאחת..." (ויקרא רבה, יז; ז)

[2] "כי יקח איש אשה ובעלה, והיה אם לא תמצא חן בעיניו, כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה ספר פרישת ונתן בגדה ושלחה מביתו: ויצאה מביתו והלכה והייתה לאיש אחר: וישנאה האיש האחרון וכתב לה ספר פרישת ונתן בגדה ושלחה מביתו, או כי זמות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה: לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הטמאה, כי תועבה היא לפני ד', ולא תחטיא את הארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה" (דברים כד, א-ד)

"...הן ישלח איש את אשתו, והלכה מאתו והייתה לאיש אחר. הישוב אליה עוד?! הלא חנוף תחנף הארץ ההיא! ואת זנית רעים רבים ושוב אליז! נאם ד'... אכן, בגדה אשה מרעה, פן בגדתם בי בית ישראל, נאם ד' "

[3] "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה..." (שמות לח, כא)
"המשכן משכן - שתי פעמים. רמזו למקדש, שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל" (רש"י שם בשם מדרש רבה)

[4] "מזמור לאסף. א-להים, באו גוים בגנותך, [טמאו את היכל קדשך, שמו את רישלם לעינים] (תהלים עט, א). לא הנה קרא צריך למימר אלא 'בכי לאסף', 'נהי לאסף', 'קינה לאסף', ומה אומר 'מזמור לאסף'! אלא - משל למלך שעשה בית חפה לבנו, וסידה וכירה וצורה, ויצא בנו לתרבות רעה. מיז עלה המלך לחפה וקרע את הוילאות ושבר את הקנים. ונטל פדגוג שלו איבוב של קנים והיה מנמר. אמרו לו: המלך הפך חפתו של בנו ואת יושב ומזמר? אמר להם: מזמר אני שהפך חפתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו.

כך אמרו לאסף: הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר? אמר להם: מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים, ולא שפך חמתו על ישראל..." (איכה רבה, ד; ט)

5] "...והקשה כ"ק מרן אדוני-אבי... (בעל יאמנות משה) מדוע מיד בהקמת המִשְׁכָּן רמז על החורבן של שני בתי המקדש, הלא הפְּנוּנה הרצויה היא שיעמוד לעולם ועד, שישראל לא יחטאו כלל, וגם הַרְי 'בְּשַׁעַת חֲדוֹנָא חֲדוֹנָא' (בראשית רבה, כז, ד)?¹

...ועל זה אמר... שביטול הדינים וגילוי הרחמים מעת הקמת המִשְׁכָּן נמשך גם לזמן ההוא, בשעת חורבן ההיכל והמקדש, שיקלה הקבי"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא ישפוך חמתו על ישראל... על דרך המבואר בספר הקדוש 'נועם אלימלך' 'להזהיר גדולים על הקטנים' (יבמות קיד ע"א), כי בְּזַמַּן הגְּדוּלוֹת צריך להזהיר, רוצה לומר: להאיר, על זמן הקטנות. כמו כן בשעת עשיית המִשְׁכָּן, שהוא כדוגמת בריאת העולם, המשיך הקב"ה את גילוי רחמיו יתברך לזמן החורבנות, שיתגלה גם אז מידת הרחמים, בבחינת 'רחום בְּדִין' (רש"י לזברים ג, כז), שגם בעוצם החורבן והדין גנוז הרחמים, שלא יָכֵלוּ ישראל חס-ושלום. ולזאת נרמז החורבן תיכף בהקמת המִשְׁכָּן, כי מאז נמשך גילוי הרחמים לעת אשר החושך יכסה ארץ, בְּזַמַּן החורבן"

(רבי מנחם מאלכסנדר, אמרי מנחם, פקודי, תש"ג)

6] "...וכמו שעתה הראש שבתעניות הוא תשעה באב, כמו כן לעתיד יהיה הוא הראש שבמועדות... ואהרן נסתלק בראש-חודש אב... שבאמת הוא גם-כן חודש של חסד, ועוד יותר נעלה מניסן, אך... היה צריך להתלבש בלבוש של דין, ועל-כן נעשה בו החורבן, שבחיצוניות היה נראה דין ובפנימיותו הוא מלא רחמים, פְּאוֹמְרָם ז"ל 'כִּילָה חמתו בעצים ובאבנים' ועל-כן תמצא שהכרובים היו אז 'כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת' (מלכים-א ז, לו)², אף שאמר חז"ל שְׁבַעַת הַזַּעַם הוֹפְכִים פְּנִיָּהֶם. ועל כורחנו לומר שבפנימיותו היה הכל חסד ורחמים ורצון. והנה, אהרן, שהוא בפנימיותו, כמבואר במהר"ל... נסתלק בחודש זה, שבפנימיותו הוא רחמים, ולעתיד לבוא, שתתגלה הפנימיות, יהיו הרחמים מגולים ויהיה תשעה באב ראש המועדות..."

(רבי שמואל מסוכדטשוב, שם משמואל, מסעי, תר"ע)

¹ " וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ויקרא ט, א)... מה תלמוד לומר 'וַיְהִי'! מלמד שהיתה שְׁמִינִי לַפְּנִי בַּמְרוֹם בַּיּוֹם שֶׁנִּבְרָא בוֹ הָעוֹלָם. במעשה בראשית הוא אומר 'וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר' וכאן הוא אומר 'וַיְהִי... בַּיּוֹם הַתְּנַתְּוִי' (שיר-השירים ג, א) – בַּיּוֹם שֶׁשֶּׁרְתָה שְׂכִינָה בְּבֵית, וַיְבִיּוֹם שְׁמִינִי לַבּוֹי (שם) – בַּיּוֹם שֶׁנִּרְדָה אֵשׁ חֲדָשָׁה מִן הַשָּׁמַיִם..."

(ילקוט שמעוני, ויקרא; תקכ)

² "אמר רב קטינא: בְּשַׁעַת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹלִין לְרִגְלֵי מְגִלְלֵי לֵהֵם אֶת הַפְּלִקָּת, וּמֵרָאִין לֵהֵם אֶת הַכְּרוֹבִים שֶׁהָיוּ מְעוֹרְרִין זֶה בְּזֶה, וְהָיוּ אוֹמְרִים לֵהֵם: רְאוּ חֲפִתְכֶם לִפְנֵי הַמָּקוֹם, כְּחֻבַּת זָכָר עִם נִקְבָּה... [כְּרוֹבִים...] כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת. מֵאֵי כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת? אָמַר רַבִּי בְּרַב שִׁילָא: כְּאִישׁ הַמְעוֹרָה בְּלִיָּה שָׁלוֹ (הנדבך וְחֻבּוֹק פְּאֵשְׁתוֹ בֵּין זְרוּעוֹתָיו – רש"י)... אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: בְּשַׁעַת שֶׁנִּכְנְסוּ נוֹכְרִים לְהִיכָל מִצְאוּ כְּרוֹבִים הַמְעוֹרְרִין זֶה בְּזֶה..."

(יומא נד ע"א-ע"ב)

"כִּיצַד הוּ עוֹמְדִין? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר. חַד אָמַר 'פְּנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו' (שמות כה, ט), וְחַד אָמַר 'פְּנִיָּהֶם לְבַיִת' (דברי-הימים ב, ג, יא). וְלִמָּאן דָּאָמַר 'פְּנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו', הָא כְּתִיב וּפְנִיָּהֶם לְבַיִת? לֹא קָשְׁיָא, כְּאִן בְּזַמַּן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, כְּאִן בְּזַמַּן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם..."

(בבא-בבא בתרא צט ע"ב)

[7] " ואלה שמות בני ישראל (שמות א, א) – אף על פי שמנאן בחייהו בשמותן- חזר ומנאן במיתתן, להודיע חיבתן, שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר 'המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא' (ישעיה מ, כו)" (רש"י על פי המדרש)

"...כשהלכו לגלות הודיעם חיבתן, שלא לחשוב שהגלות היא עונש, אלא מחמת אהבה. כדכתיב 'פחבלי אדם אמשכם, בעבתות אהבה' (הושע יא, ד), וכדי שיבואו על ידי הגלות לאהבת ד', כדכתיב 'מה המפלות האלה בין ידו? ואמר 'אשר הפיתי בית מאהב' (זכריה יג, ו), ואיתא 'המכות האלה גרמו לי להאהב לאבי שבשמים' (מדרש תהלים, יב)" (רבי אברהם מרדכי מגור, אמרי אמת, שמות, תרצ"א)

[8] " ויחי יעקב בארץ מצרים' (בראשית מז, כח) – ...כאשר ראה יעקב כובד ואריכות הגלות של בניו, נתן כח במעשיו הטובים לבניו שקבלו היסורין והגלות באהבה, ועל כולם יאמרו 'גם זו לטובה', ועל ידי זה ימתקו הדינים ויתהפכו לטובה, [וכמבואר בשם הרב הקדוש מו"ר נחום מטשרנוביל זצ"ל, על מה שאמר נחום איש גם זו, 'גם זו לטובה' (תענית כא ע"א), על ידי זה נתתך באמת לטוב]" (הרב יעקב רב באלכסנדר, בית יעקב, ויחי)

[9] " ויתרנו באהליכם, ותאמרו- בשנאת ד' אתנו הוציאנו מארץ מצרים' (דברים א, כז). על זה דרשו חז"ל 'נתנה עלי בקולה' כו"ג. וזה גרם כל החורבן. מכל שכן שיש לנו ללמוד שמידה טובה המרוצה כשבני ישראל מקבלין יסורי הגלות באהבה, ומאמינים כי הוא חסד השם יתברך, כמו שכתוב 'כי את אשר אהב ד' יוכיח' (משלי ג, יב), לכן בני ישראל המה מדוכאים בעולם – יוכל להיות זאת מפתח של הגאולה. כמו שהיה חטא זה התחלת הגלות, שבאמת השם יתברך אהב את דור המדבר ומכל מקום על ידי זה החטא שחיו אומרים 'בשנאת' נהפך... מכל שכן בתוכחות... הגם שהיו יסורי משפט ודין, יכולין בני ישראל להפוך ליסורים של אהבה על ידי קבלת התוכחות באהבה..." (רבי יהודה ליב מגור, שפת אמת, דברים תרמ"ג)

"גילת עם בשביי אור ישועה, תקומם אשר הרסה בכיה של הנם" (הרא"ה קוק, מאמרי הראיה עמ' 501)

"הנה הימים האלה, שהם ימי בין המצרים, בכל שנה ושנה יש בהם התגלות החסדים למאוד נעלה. כי הנה ידוע אשר כל זה היה לטובת ישראל, במה ששפך חמתו על העצים ועל האבנים, ולא עשה בישראל פליה חס-ושלום. וזה היה מחמת שנתעורר עליהם אהבה גדולה בעולמות עליונים, ולכן הימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה, כשמגיעים אלה הימים נתעורר אהבה גדולה עליו, וגובר חסדו יתברך, ורחמים גדולים עלינו ועל כל ישראל" (תולדות יצחק, רבי יצחק מנשכז, לימי בין המצרים)

³ " ויתשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא' (במדבר יד, א). זה שאמר הכתוב: 'נתנה עלי בקולה על פן שנאתי' (ירמיהו יב, ח). אותו קול שביתתם גרם לכם ללקות בשונאים... שבכו העדה בלילה תשעה באב, ואמר להם הקב"ה: 'אתם בכתתם בקנה של חינם לפני – אני אקבע לכם לילה זו בקנה לדורות'. ומן אותה שעה נגזרה על בית המקדש שתחרב ועל ישראל שיקלו בין אומות העולם..." (תנחומא, שלח, יב)